№ 24. Ausgabe B.

ГОМАН

Цэна с перэсылкай і дастаукай да хаты: на 1 год—4 м. 80 фэн., на ½ году—2 м. 40 ф., на 3 месяцы — 1 м. 20 ф., на 1 мес. — 40 фэн.

Беларуская Віленская часопісь
выходзіць два разы у тыдзень: у аўторкі і пятніцы.
Адрэс рэдакції: Вільня, Завальная 7.
Адрэс адміністрації і экспэдыції: М. Стэфанская 23.

Цэна абвестак:
на 4-ай старане за радок дробнымі літэрамі — 25 фэніг.; дробные абвесткі— па 5 фэн за слова. Абвесткі аб сьмерці — 60 фэн. за лінейку дробн. друкам.

№ 24 (116). Год II. Вільня, 23 марца 1917 г. Цэна 5 фэн. (3 кап.).

Анархія у Расеі.

22 марца.

Заходні тэатр:

Між Ленс і Аррас жывы артылерыйскі агонь і схваткі старожы. Пры Шывр і Міссэ, на паўночным бэрэзі Энь, адкінуты францускіе батальёны. На левым бэрэзі Маас затрыман агнём ладжэный воражый штурм. Пры канале Энь — Марн, на паўночны ўсход ад Вэрдэну, пры Сан-Мель і на заходным склоне Вогезоў, нашы старожы узялі 40 палонных.

Збіты тры воражые самалёты. Самалёт с прынцам Фрыдрыхам Каролям Прускім не вярнуўся назад.

Усходні тэатр:

Фронт Леопольда Баварскаго: Пры Забярэзіні, на ўсход ад Ліды, нашы кампаніі, на шырыне 4 кілёмэтроў, уварваліся праз пярэдніе расейскіе акопы да другой лініі. Зруйнавалі усе укрэпленьня і вярнуліся назад з 225 палоннымі, 2 гарматамі, 6 кулемётамі і 14 мінамётамі.

На фронтах *эрц-гэрцога Іозэфа* і *Макензэна*: Баевая работа ізноў ажывілася.

Македонскі фронт: Адбіты усе сільные францускіе аттакі на ўзятые намі 20 марца высоты, на поўнач ад Манастыра.

З Расеі.

ЦУРЫХ. **Расейскі урад зрабіў з работніцкай партіей умову па каторай** агульные выбары павінны адбыцца не пазьней трох месяцоў.

У маніфэсці соцыял-рэволюцыонероў ёсць ярые нападкі на цяперашні урад, ён канчаецца славамі: „Работнікі, вы насіцелі расейскаго перэвароту, вам патрэбен хлеб, воля, згода! Ня верце абецанкам мешчанства, гатуйцеся выпоўніць загады Работніцкаго Камітэту. Мы хочэм натыхмейсцоваго пачатку перэгавороў аб згодзе. Расейскаму народу німа ніякай карысьці у крывавай ўсесьветнай вайне“.

ЖЭНЭВА. Армэйскіе кругі і высокае духавенство у Расеі стаяць за апавешчэньне царам Мікалая Мікалаевіча; шмат дэпутатоў гэтак сама стаяць за яго, але крайняя левая наагул супроць дынастыі, апрыч таго Мікалай Мікалаевіч сваім дыктатарскім характарам ня люб ей. Дыплёмація саюзьнікоў у Пецярбурзе падтрымлівае яго кандыдатуру.

КОПЭНГАГА. Расейскіе газэты называюць цара—„Мікалай Романов“.

ШТОКГОЛЬМ. Кіеў прылучыўся да новаго ураду; у Адессі-ж ідуць ешчэ бітвы на вуліцах.

Быўшый ваенны міністар, Поліванов, назначэн памочнікам Гучкова.

ГАПАРАНДА. Пасля таго як Родічэў абецаў Фінляндзіі адбудаваньне конституціі, фінляндцы цяпер згаджаюцц даваць афіцэроў і салдатоў для абароны дзержавы, але толькі у форме фінляндзкай національнай арміі.

ПЕЦЯРБУРГ. Тымчасовы урад выдаў адзін указ аб агульнай палітычнай амністыі і маніфэст аб адбудаваньні фінляндзкай констытуції, абецаючы у найбліжэйшым часе склік фінляндзкаго сэйма.

Спаўніцельны Камітэт Думы паслаў у кожную губэрнію каміcароў, якіе будуць пасрэднікамі між правінціей і сталічным урадам. У Пецярбург падвозяць многа харчоў і прадаюць іх па нізкіх цэнах дробным крамнікам.

У Амэрыцы.

ВАШЫНГТОН. Прэзыдэнт Вільсон назначыў уздоймнае заседаньне Конгрэсу на другое красавіка.

НЬЮ-ІОРК. Амэрыканскі ваенны дэпартамэнт выдаў загад аб падгатоўцы арганізації міліції. С пэўных крыніц лічаць, што Амэрыка развяжэ конфлікт с сярэдне-эўропэйскімі дзержавамі ў сэнсе вайны.

На тэму дня.

Расейскі перэварот нарабіў гэтулькі гуку па газэтах і між людзьмі, што адсунуў на другі плян цікавасць да вайны. Ды трэба прызнацца, што за тры гады вайна такі ўсім даволі праелася і бадай найболей-бы зацікавіла ўсе народы сьвету вестка не аб якой небудзь надзвычайнай удачы, тэй ці іншай староны, скольві вестка аб сэрдэчна жаданай згодзе. Цікавасць да расейскаго перэвароту гэтак сама цесна звязана с пытаньнем: ці не прыблізіць гэто канца вайны? Разгляданы у гэтай плоскасьці расейскі перэварот насувае самые супярэчные думкі.

З аднаго боку саюзнікі Расеі— Англія і Францiя запэўняюць нас, што перэварот азначае перамогу ваеннай партіі у Расеі, а значэ прадоўжэньне ешчэ вайны на неустаноўлены час. З другога боку, як усе народы сьвету, так і расейскі народ змучыўся гэтай вайной і дабіваецца згоды. Рэволюція на абязсілеўшый расейскі народ, гэто тое самае, што пуга галоднаму, зморэнаму каню. Сілы яна не дасць, а толькі можэ змусіць стрэпянуцца, а пасля ізноў ён стане жадаючы атпачынку і хлеба. Каб намечэные у Расеі рэформы выпалі разам са згодай, то можна было-б чэкаць багатых пладоў ад іх, але вясьці перэбудоўку дзержавы і адначасна вясці гэткую цяжкую вайну—справа немагчымая нідзе на свеці, а тым болей у Расеі маючай гэткіе рознародные національные, рэлігійные, становые і краёвые інтэрэсы. Гэто ўсё паказвае, што на цяперэшнім перэвароце ня скончыцца у Расеі, што працэсс формаваньняся новаго ладу зацягнецца, калі саўсім не разаб'ецца аб ўнутрэнные замешкі. І з усяго гэтаго, здаецца, адно толькі пэўнае, што згода ешчэ адцягнецца на нейкі час далей.

В—л.

Вячэрные мысьлі.

Прыйшлося мне у гэтую зіму быць раз на «гвяздцы» у адным віленскім прытулку (ахронцы). Прыслухаўся я як нашые дзяўчынкі і хлопцы, каторые не знаюць ешчэ саўсім мест і рэк сваей бацькаўшчыны, пеялі ўжо песьні аб Карпатах, а Візьле, а Варшаве і Домброві. Глядзеў я на штучку як паня «варшаўская Мацеёва» літавалася над двумя хлопцамі, каторые, як паведоміла мне, з вялікім расчуленьнем адна с пань ахранярак, мелі с сябе прэдстаўляць «Пяскароў з над Віслы»; глядзеў я і прыслухоўываўся, а за сэрце штосьці крэпка сціскало і як ня мело сціскаць, калі тут ясна відаць работу «польскай гістарычнай місіі». Даўнейшую работу абрусіцелёў схапілі цяпер у свае рукі прыбышы палякі, каторым Вілья і Нёман чужы, каторым імпонуюць басякі з над Віслы.

Аднач ведайце, вы місіонеры і місіонеркі, што воўка да лесу цягне. Маеце ужо прыклад, што неглядзя на вашу доўгалетнюю працу, не глядзя на цяжкіе варункі жыцьця і вялікую вашу агітацію з нашаго Краю саўсім наагул мало выехало народу, а і тые—што выехалі у добрай веры памагаць вам у адбудаваньні вашай бацькоўшчыны—на адзін толькі прызыў, вернуцца будаваць сваю бацькоўшчыну. Ведайце і тое місіонеры і місіонеркі, што дзеці нашы як падрастуць і пазнаюць красу свайго Краю, у душах сваіх пачуюць да вас жаль. Так як нас не цягне да Волгі, так дзяцей нашых і Вісла не пацягне, а кляймом, якім мы клямілі абрусіцелёў дзеці нашы будуць кляйміць вас.

Лабуць.

Абычаёвае право беларускаго селянства.

Палажэньне кабеты у беларускай сям'і даволі выдатнае. У вялікіх сем'ях матка-гаспадыня, ці прост нават гаспадыня, займае першае мейсцо пасьля гаспадара, а у малых сем'ях (малая сем'я — муж з жонкай і іх дзеці), палажэньне маці і гаспадыні нават пераважаючае над бацькам-гаспадаром. Прыгэтым абычай даволі акуратна раздзяліў компэтэнцію гаспадара і гаспадыні. Калі на руках гаспадара ляжыць уся палевая гаспадарка і прэдстаўніцтво сям'і па за домам, то на гаспадыні ляжыць увесь лад і парадак у хаці і прэдстаўніцтво хаты перад чужымі. Апрача гэтаго гаспадыня апекуецца усей жаночай сям'ёй і нават хопцамі да таго часу, пакуль яны не стануцца памочнікамі гаспадара у полі.

Гаспадыня мае і асобную сваю ўласнасць «бонду» у гаспадарцы. На «бонду» гаспадыні складаецца у першы чарод яе рухомы пасаг (земля лічыцца ўласнасьцю сям'і), а пасьля даход з жаночай гаспадаркі: малочных прадуктоў, птушарства, воўны авечай і шэрсці свінной (конскіе валасы—ўласнасць гаспадара),—гародніны, канапель і лёну, калі лён ня сеецца с прамысловай мэтай, а калі сеецца с прамысловай мэтай лён, то

гаспадыня мае у пасеяным лёне «бонду»; а такжэ вырабы з воўны і валакна агульна прызнаны ўласнасьцю гаспадыні. З гэтых даходоў маткі складаюць пасаг для дочак і робяць выдаткі на прадстаўніцтво хаты перад чужымі: сьвяточные і абрадовые банкеты, прыёмы гасьцей, вечарынкі і інш. Жаночая часць гаспадаркі у беларускай сям'і такая абшырная, што ня лішне тут адмеціць што прыналежыць гаспадару і яго кассе з гаспадаркі. Да гаспадара належыць у першы чарод увесь ураджай с поля; с пакосоў, ад прадажы скаціны (апроч сасуноў), і з заработкоў падводамі на старане.

Палажэньне кабеты у вялікай сям'і становіцца цяжкім, калі пасьмерці мужа яна застаецца з дробнымі дзяцьмі. Жывучы у мужавай сям'і кабета павінна „сыйці у палажэньне маўклівай, безпраўнай работніцы і дзеля гэтаго найчасьцей удовы з дзяцьмі адходзяць або да сваіх бацькоў, або да сваякоў. Мужава сем'я, у прыпадку адходу удавы з дзяцьмі, павінна даваць штогод «на пракорм» угаворэную меру рознаго збожжа, або на гэту самую мэту адвясьці кавалак поля, ці сплаціць грашмі. Дзеці гэткай адыйшоўшай с сям'і удавы, калі яна варочаюцца да зямельных бацькоў, трацяць права на бацькоўскую часць; каліж удава адходзіць да беззямельных, то сыны дайшоўшы поўналецьцця маюць права вымагаць сабе бацькаўскай часьці.

Палажэньне старых бацькоў у сям'і многа залежыць ад індывідуальных уласнасьцей. Агульна абычай пахваляе пашану старых і наказывае пільны дагляд за імі, але часта матэр'яльные комбінацыі бяруць верх над абычаёвымі наказамі, то дзеля гэтаго састарэўшыйся і недужый да работы бацька; або перадае гаспадарку у рукі старшаго сына і сам становіцца у ролю сямейнаго патрыарха, або сам раздзеляе сыноў. Калі сам бацька дзеліць сыноў, то завычай кожнаму сыну будуе хаты, пачынаючы ад старшаго, а сам з малодшым сынам астаецца у старой хаці. Пры гэткім падзелі часць зямлі на пракорм бацькі далучаецца да зямлі таго сына, у каторага жыве бацька. На сьмерці бацькі пракормная бацькоўская земля дзеліцца пароўну між усімі сынамі.

Формальнаго разводу народны абычай не знае. Непаладзіўшые с сабой муж і жонка проста расходзяцца. Неладзі і «прочкі» (адход жонкі ад мужа) бываюць найчасьцей у маладые годы, дзеля гэтаго жонка зазвычай забірае с сабой нялетніх дзяцей. У рэдкіх здарэньнях—расходу мужа і жонкі пры дзецях падростках — жонка забірае с сабой дачок; пакідае мужу сыноў.

У аснову жанідзьбы, як і ва ўсім іншым палажэна праца і гэтые комбінацыі кіруюць жанідзьбамі. Сына падрастаючаго бацькі ахвотна жэняць хочучы прыдбаць у сям'ю здаровые нявестчыны рукі да працы, затое падрастаючую дачку бацькі прытрымліваюць годдругі лішні у сям'і. Сярод нашых селян пасаг іграе малую ролю, бо бывае вельмі малы. Нормальны пасаг дзяўчыны—пасьцель, скрынка палатна і рэдзей карова, пара авечак. Пасаг грашамі пачаў заводзіцца апошнімі часамі. Пасаг назаўсёды астаецца «бондай» жонкі; угадаваны прыплод ад пасаговай скаціны — сямейная уласнасьць, сасун,—як вышэй было гаворэна,—«бонда» гаспадыні-маткі.

Гэткім чынам, у аснову беларускай сям'і, як спаіваючый яе цэмэнт, палажэна праца. Земля мае гэтулькі вартасьці, па скольскі яна апрацавана. Дзеля гэтаго народны абычай непрызнае права на зямлю тых членоў сям'і, каторые доўгі час на ей не працавалі, затое на іх мейсцы атрымліваюць право на зямлю «прымакі» і «здольнікі».

В. Л.

„На вёсцы“.

У мінуўшую нядзелю на сцэні Беларускаго Клюбу (Віленская 28) артысты-аматары Беларускай Драматычнай Дружыны сыйгралі першы раз «На вёсцы» сцэнічную ідыллю Ф. Олехновіча. Простая і мілая сцэнка зрабіла прыемнае ўражэньне на публіку, каторая сваё пачуцьце выявіла густымі вокляскамі.

Ігра артыстоў-аматароў, як заўсёды добра рэжысэраваных, на гэты раз рэжысэрам аўтарам, давала прыемную злуду. Толькі як усюды так і тут не абышлося без «але», гэтым «але» былі дзьве рэчы—даволі кепская мова пару артыстоў непрыемна ўражала вуха і, болей чым скромная, дэкорація сцэны. Праўда, што адно і другое можна вытлумачыць, але ўсё-ж такі...

Пасьля гадзінкі забавы публіка разышлася у надзеі у скорым часе ешчэ раз пабачыць гэтую мілую ідыллю на сцэні.

Відавокі.

Новаатkрыты Рэмбранд.

Рэдактар нашай часопісі, В. Ластоўскі, набыў у Вільні орыгінал Рэмбранда. Абраз мае 48×62 цм. маляваны на палатне і прэдстаўляе уваскрэсеньне Лазара. На абразе ёсць выразны і характэрны подпіс рукі Рэмбранда. С прац аб творчасці Рэмбранда дагэтуль удалося даведацца, што на тэму уваскрэсеньня Лазара знаны рэмбрандоўскі адзін алейны абраз і адзін штых. Новаатkрыты абраз мае адмены ад алейнаго рэмбрадоўскаго абраза і блізка схожы са штыхом.

У Вільні і ваколіцах.

× **Кірмаш у Ліпску.** На весновым кірмашы у Ліпску будуць ізноў выстаўлены вырабы віленскіх рэмесьніцкіх дамоў. Выстаўленые мінуўшай восені, на весенным кірмашы, вырабы нашаго Краю знайшлі збыт вышэй ўсякаго спадзеваньня, асабліва вырабы з дрэва і вышыўкі.

× **Жальбы на хлеб.** С прычыны частых жальб на дрэнны хлеб местовы урад маніцца болей срога контралеваць пекарні.

× **Новая пекарня.** Коопэратыва местовых ураднікоў атквывае 28 марца, вугал сьв. Янскай і Унівэрсытэцкай вуліц, сваю уласную пекарню.

× **Падвоз рыбы** у апошніе часы, с прычыны благой пагоды, даволі слабы, трэба спадзевацца, што з лепшай пагодай павялічыцца і падвоз рыбы.

× **Кантроля малака.** Міліція атрымала права аглядаць малако, якое прадаюць на вуліцах і ў падозрэных прыпадках атпраўляць яго у паліцэйскіе вучасткі.

× **Выплата падмогі жонкам запасных.** Местовая апека над беднымі, на віленскай вуліцы, выплачывае жонкам запасных падмогі.

У IV	цыркулі	22 і 23	марца.
„ V	„	24	„
„ I	„	26	„
„ VIII	„	27	„
„ VII	„	28	„
„ VI	„	29	„
„ II	„	30	„
„ III і IX	„	31	„

× **Пачатак вясны.** У мінуўшую сераду пачалася астрономічная весна. Дзень цяпер даўжэйшы за ноч.

× **Дзіцячы труп.** У ночы с 13 на 14-е, каля дому № 8 на Вугальнай вуліцы, знайшлі труп 6-ці месячнаго жыдоўскаго хлопчыка.

× **Курс рубля:** офіцыяльны — 2 м. 00 фэн. за рубель; у банках пры прадажы — 2 м. 32 ф., пры куплі—2 м. 36 ф.

Пазычковая каса бярэ 6%.

З усяго Краю.

Гэрб Беластока.

БЕЛАСТОК. Выабражэньне беластоцкаго местоваго гэрбу, знаходзіцца у старой вежы на рынку. У пакоі для варты пад вежай, на сцяне рад мялюнкоў, між імі два гэрбы; адзін з іх — з зубрам —гэрб гродзенскай губэрні, а другі—места Беластока. У верхняй палавіне яго — белы аднагаловы арол на чырвоным полі, у ніжняй палавіне погонь на залатым полі. Беласток дастаў места вые правы у 1749 гаду, пры гэтмане Браніцкім. 6 красавіка 1845 году гэрб крыху пераменены.

Дабыча з зямлі спірту.

БАЯРЫ. Пры адступленьні расейцы тут вылілі са спіртоваго чану каля 40,000 літроў спірту. Спроба дастаць з зямлі, хоцьбы частку гэтаго спірту не удалася таму, што бровар стаіць не на сугліне. Затое у павеці Плянты гэткая спроба удалася вельмі добра. Удалося дабыць каля дзесятай часьці вылітаго спірту. Пасьля ачысткі аказалося, што дабыта каля тысячы літроў.

Штраф на грамаду.

ДУБОВА (пры Сувалках). На тутэйшую грамаду уласці налажылі 1000 рублёў штрафу за невыпаўненьне загаду ўласьцей, за не падачу падвод і маўклівы атпор паліціі.

Канакрады.

СКІДЭЛЬ. Тут злавілі 9 марца банду конакрадоў зложэную с чатырох асоб. Усё ліхадзейство гэных людзей зразумее той, хто ведае, што значэ для селяніна конь, асабліва цяпер у пачатку веснавых работ.

Тры жаданьня.

(Гл. «Гоман» № 21).

Другі брат сказаў старцу:

— Я хачу быць самым найлепшым лаўцом, але каб мне ня трэба было працаваць на ловах. Нашто мне ганяцца за дзічынай, ніхай яна сама прыходзіць да мяне.

Грымон даў яму маленькі пішчык і сказаў:

— Глядзі не іграй на гэтым пішчыку, пакуль ня вернешся дамоў.

Лавец пусціўся у паваротную дарогу і на шосты дзень ён быў гэтак блізка ад своей вёскі, што сказаў сабе: „стары хрэн не пачуе, калі ціханька зайграю сабе“. Ен выняў пішчык і падуў у яго, — але ледзь дакрануўся вуснамі да пішчыка, як пішчык гэтак голасна загудзеў, што ўсе зьверы пачулі і кінуліся с поўначы і поўдня, з захаду і ўсходу, каб даведацца, што сталося. Наблізіўшыся іх цьма незмяронная і пярэдніх ціснулі задніе і задушылі на сьмерць стаяўшага пасярод іх чалавека.

Калі абодвы малодшые браты пайшлі дамоў, старшы звярнуўся да старца і сказаў:

— Дай мне вялікую веду і мудрасць, каб мне удалося ажаніцца с княжай дачкой, не забіўшы князя і каб ён мяне не забіў.

Грымон нагнуўся і падняўшы з зямлі камяшок пачаў круціць у ім дзірку, пакуль не зрабіў с камешка пацеркі.

— Павесь гэту пацерку сабе на шыю на альнянай нітцы,—сказаў ён,—ідзі і спаўняй усё, штоб не зажадаў ад цябе князь.

Старшы брат падзякаваў яму і пайшоў у княжы грод. Ен пайшоў прост у княжые харомы, да князя і сказаў яму:

— Я хачу жаніцца с тваей дачкой.

— Добра сказаў князь, — ты можэш жаніцца з маей дачкой, але сперша прынясі мне галаву агромністаго зьмея, які жыве у ямі за местовай брамай.

Старшы брат пайшоў за местовую браму ссек дрэво і палажыў яго папярок ямы. Пасьля стаў пеяць песьні, сеўшы на пнішчы.

Зьмей спаў, песьня навеяла на яго прыемные сны, ён пацягнуўся, пацмокаў ляпай, падняў галаву ў верх і апусьціў шыю на бервяно. Тут старшы брат, ня доўга думаўшы, скочыў і атсек яму галаву.

— Добра—сказаў князь, але сам у душы сярдзіт быў, і на другую раніцу, калі яму ужо трэба было аддаваць дачку, сказаў малайцу:—я аддам табе дачку калі пабачу, што ты умееш гэтак добра ныраць, як дзікая качка.

Калі яны прыйшлі да возера, дзікая качка нырнула і цэлых тры мінуты была пад вадой, але пасьля вынырнула с пад вады, каб не задохнуцца. За ей нырнуў старшы брат. Князь не дачакаўшыся пакуль ён вынырне пайшоў радый дамоў, што удалося збавіцца ад не жаданаго зяця, але на дарозі ён дагнаў князя і сказаў:

— Вот я выкупаўся, а цяпер можна пасылаць па свата.

— Пачакай да вечэра,—сказаў князь,— тады і пасылай па свата.

Вечэрам сказаў князь: Абычай вымагае, каб малады на санях ехаў з гары праз рэку у мой палац. А за ракой стаяла высокая стромкая гара.

Старшы брат узяў сані, сеў і з'ехаў шчасьліва аж у харомы княжые.

Не было што рабіць, паклікаў князь сваю дачку, духоўніка і сватоў і вясельле адгулялі.

Старшы брат узяў с сабой маладую жонку і яна была пра-прабабкай таго князя, каторы першы пабудаваў у нас мураваны грод.

Г—іч.

Выдача насеньня.

СУВАЛКІ. Тутэйшая сельска-гаспадарская сувязь выдае насеньне гароднін.

Засуд на сьмерць.

ЛІПСТГУЗЭН, тальсэнскаго павету. Жонка упраўляючаго Кодолінга атруціла свайго мужа у кастрычніку мінуўшаго году, падсыпаўшы яму у кашу атруты. Акружным лібаўскім судом яна засуджэна цяпер на сьмерць.

З усяго сьвету.

БЭРЛІН. У найбліжэйшым часе будзе скасавано права, выданае 1872 гаду, па якому езуітам забаронено было жыць у Нямеччыне. Гэто азначае вельмі вялікую перамогу клерыкальных сфэр.

ПАРЫЖ. Прадседацелям новаго міністэрства—Рыбо; юстыціі (судоў)—Вівіяні.

ВАШЫНГТОН. На пасьпешную дабудоўку ваенных караблёў, прэзыдэнт Вільсон пазволіў 115 мільёноў доляроў.

С прычыны затопленьня падводнымі лодкамі трох амэрыканскіх караблёў, між Нямеччынай і Амэрыкай фактычна пачалася вайна. Вільсон хочэ скора склікаць конгрэс для абгаворэньня спосабу супроць падводных лодак.

Анархія у Расеі.

АМСТЭРДАМ. Паводле вестак с Пецярбурга, с пятніцы вечэрам, **салдаты і работнікі вымагаюць вайны**, яны абурэны прамовамі староннікоў згоды. На аднаго прамоўцу, каторы клікнуў „проч з вайной“ і гаварыў аб немцах называючы іх сваімі братамі, напалі салдаты Прэабражэнскаго палка, с крыкамі: „закаліце яго штыкамі, братцы!“ На вуліцах ўсё ешчэ відаць ведзеных узятых у няволю паліцейскіх чыноўнікоў.

У правінціі ўсё ешчэ ёсць губэрнатары якіе кажуць, што **не прызнаюць Спаўніцельнаго Камітэту** і забараняюць друкаваць яго тэлеграммы.

Выпушчэные на волю праступнікі працуюць ва ўсю. Некаторые з іх пэрэадзеліся у ваенную форму і ўрываюцца у прыватные кватэры. **Пецярбург пільнуе міліція**, якая зложэна с прафэсароў, вучыцелёў, студэнтоў і вучнёў старшых класс.

Супярэчкі між лібэральнымі і крайнімі парціямі усіліваюцца. Адзін момант была небаспека, што члены Спаўніцельнаго Камітэту будуць перабіты.

ШТОКГОЛЬМ. Гэнерал-губэрнатарам Фінляндзіі назначэн сэнатар Ліпскі. Уся жандармэрыя распушчэна. **Рэволюція праліла многа крыві у Фінляндзіі**: салдаты хадзілі па вуліцах і забівалі ўсіх афіцэроў, якіе не агаджаліся прышпіліць сабе рэволюцыйны значок. Між забітымі — два адміралы. Салдаты насілі па вуліцах чырвоные сцягі. У Выборзе арэштаваны—губэрнатар і камандант. Спаўніцельны Камітэт назначыў дэпутата **Родзічэва міністрам фінляндзкіх спраў**. Родзічэв, левы кадэт, атправіўся у Гэльсінгфорс; быўшый генерал-губэрнатар Сэйн—арэштаваны.

ГАПАРАНДА. **У часе пэравароту у Пецярбурзе пало каля 3.000 асоб.** Асабліва работніцтво было абурэно на міністра сельскай гаспадаркі Рыттіха. У садзе міністэрскаго будынку яго спалілі жывым. Супроць арэштаваных дзеяцелёў старога ураду будзе вясціся працэсс.

ПАРЫЖ. Пад ўплывам здарэньнёў **цар Мікалай** страціў панаваньне над сабой: **с конвульсыйным плачам ён падпісаў акт адрачэньняся.**

Зімны дварэц апавешчэн нацыянальнай маетнасьцю. У ім будзе заседаць Установўчае Сабраньне. Паводле чутак царыца даведаўшыся аб адрэчэньніся цара, памыкалася забіць сябе. **Над Зімным дварцом развіваецца чырвоны сцяг.** Усе купцы і дастаўшчыкі царскаго двара, атрымалі загад зняць са сваіх вывесак імпэратарскіе арлы.

ГААГА. Мікалай Мікалаевіч загадаў салдатам быць спакойнымі да таго часу, пакуль народная воля не уявіцца, а да тэй пары харобра бараніць старану.

ШТОКГОЛЬМ. Англіцкі міністар Бонар-Ло паведаміў У Ніжняй Палаці **аб адрачэньніся цара Мікалая перш, чым папраўдзі вядомасць гэта магла дайсці да яго.**

У апошнюю сераду да рэволюціі, у англіцкаго пасла Буканана сабраліся паслы—Франціі, Італіі, Японіі і Сэрбіі, там зышліся такжэ—Львов, Мілюков і Родзянко; яны сказалі чужаземным дыплёматам, што на другі дзень адбудзецца пераварот. Буканан ад імя дыплёматоў сказаў, што не бярэ гэтых вестак пад увагу.

ГААГА. Работніцкая англіцкая партія паслала расейскім трудавікам—Керэнскаму і Чхэідзэ—ніжэйпісаную тэлеграму:

„Англіцкіе работнікі лічаць на падмогу сваіх расейскіх таварышоў, каб зваліць нямецкую дэспоцію. Усякая задзержка павінна прынясьці непчасьце нашым таварышам у акопах і гразіць нашым агульным надзеям на адраджэньне грамадзянства.“

ЛОНДОН. Ллойд Джордж сказаў у Ніжняй Палаці: „паводле маючыхся вестак **ня можна сказаць, каб у Расеі ўся небаспека мінула**“.

ГААГА. Палажэньне у Расеі далей астаецца вельмі сур'ёзным. Паводле вестак **магчымасць контррэволюцыі ня выключэна.**

ШТОКГОЛЬМ. У Пецярбург прыйшлі першые **весткі аб аграрных непарадках**. У вёсках саратоўскай губэрні, асабліва у паветах—вольскім і сызранскім,—раздаюцца проклямаціі, што паны і купцы трымаюць цара у палоне, каб на крыві селянскіх дзяцей зарабіць у вайне новые мільёны. Цар жэ хочэ, як і яго бацька, быць „міратворцам“. Салдаты хочуць такжэ вярнуцца да спакойнай працы, але афіцэры стаяць на старане ворагоў цара і дзеля гэтаго іх трэба нішчыць.

Тысячы селян атправіліся у Сызрань і з'едналіся с салдатамі, тамтэйшаго батальёну, каторые забілі сваіх ўласных афіцэроў.

С паўночнай часьці варанэжскай губэрні надходзяць чуткі аб аграрных непарадках, чыста соціялістычнаго характару.

У паветах борысаглебскім, ліпецкім і елецкім селяне, як і ў 1905 гаду, с клічам „уся земля належыць тому, хто апрацоўвае“ нішчаць двары і паляць амешчыцкіе палацы. Многа памешчыкоў і упраўляючых ужо забіта. Варанэжскі губэрнатар, каторы прыслухае кадэцкаму ураду, загадаў пяхоце і уланам ісьці супроць збунтаваных селян, але салдаты не паслухалі і забілі 5 сваіх афіцэроў, між імі начальніка дывізіі; губэрнатар ранены.

Харкаўскі губэрнатар тэлеграфуе, што работнікі у яго губэрні ня хочуць прызнаваць новаго ураду. Работнікі у Кацярынаслаўскай губэрні зрабілі гэткую самую заяву.

Чхэідзэ сказаў, што **Каўказ цяпер раздзяліўся на дзьве часьці**: паўночны Каўказ жадае дзержаўнаго ладу на соціялістычнай аснове, палуднёвы Каўказ хочэ аддзяліцца ад Расеі, або прынамні мець вельмі шырокую аўтономію. Туземные войскі, на Каўказе, жадаюць таго-ж самаго.

КОПЭНГАГА. Як паведамляюць с Пецярбурга, **палуднёвая Расея стаіць за цара**, у цэрквах штодзень моляцца за цара і кідаюць анафэму (пракляцьце) на пецярбурскіх гвалтаўнікоў.

У Пецярбурзі **радыкальные левые шыраць проклямацію**, каторая прызывае войско ня слухаць аўторытэту (павагі) Думы, або афіцэроў, а самім пілнаваць парадку.

Тымчасовы урад загадаў, каб усіх асоб якіе шыраць, або друкуюць гэткіе адозвы лічыць здрайцамі.

ШТОКГОЛЬМ. Перад Таўрыдзкім дварцом паўтарыліся у пятніцу **дэмонстраціі у карысць згоды.** Тоўпы народу ішлі вуліцамі с крыкамі: „мы хочэм згоды! мы хочэм мець нашых братоў і мужоў!“ Соціялістычны дэпутат Скобелев, сказаў маніфэстантам, што толькі згода можэ даць народу спаўненьне яго жаданьнёў і ратунак ад голаду. Расейскі пролетар'ят згаджаецца падтрымліваць новы урад калі ён дасць старане згоду. Калі урад ня хочэ споўніць волі народу, то народ сам сабе дабудзе згоду.

ШТОКГОЛЬМ. **Пазыція Мілюкова і яго сяброў ужо ня моцная.** Уласць у Пецярбурзе, мала памалу, пераходзіць у рукі соціял-рэволюцыйнай партіі.

ШТОКГОЛЬМ. З усіх генералоў найболей прыхілен да новаго ураду, начальнік генеральнаго штабу, Алексеев.

На поезды, што прывазілі с Сібіры харчы на фронт, **рэволюціонэры налажылі у Маскве арэшт** і харчы раздалі жыхаром.

ПЕЦЯРБУРГ. **Цар падпісаў сваё адрэчэньне у Пскові** і паехаў у Двінск, а пасьля у глаўную кватэру да ген. Брусілова. Лічаць, што **роля цара ешчэ ня скончэна**, што ён стараецца як найболей выйграць на часе. Спаўніцельны Камітэт дзеля гэтаго не зацьвердзіў царскаго назначэньня Мікалая Мікалаевіча на глаўнакамандуючаго і выдаў указ, што глаўная каманда ня можэ быць у руках якога будзь Романава.

У палевую армію паехалі дэлегаты работнікоў і ваенны міністар Гучкоў выдаў загад не спыняць іх.

ПЕЦЯРБУРГ. Заседаньне **Дзержаўнай Думы** было у мінуўшую пятніцу **вельмі бурнае.** Салдаты уварваліся у мейсцо заседаньнёў Спаўніцельнаго Камітэту і хацелі перабіць членоў яго. Тады міністар судоў—Керэнскі—сказаў бліскучую прамову у каторай запэўніў, што усе жаданьня пролетарыяту будуць споўнены.

ПЕЦЯРБУРГ. **Урад загадаў, каб быўшый цар і яго жонка лічыліся палоннымі. Генерал Алексеев дасць дэпутатам — Бусікову, Вершыніну, Грыбоніну і Калініну,—каторые едуць у Могілёў, варту, каб пілнаваць цара.**

ШТОКГОЛЬМ. 15 марца думская партія соціялістоў і трудавікоў мелі заседаньне на якім былі і работніцкіе прэдстаўнікі 15-ці сувязей. Чхэідзэ сказаў, што тымчасовы буржуазны урад ня можэ трываць доўга. Ен, Чхэідзэ, і дэпутат Скобелев, выйшлі с тымчасоваго ураду, калі заўважылі, што буржуазія ня думае выкарыстаць пэраварот дзеля стварэньня расейскай рэспублікі. Цяперашні урад блізка такая-ж небаспека для расейскаго народу, як і самадзержаўе. Скобелев сказаў, што **Расея знаходзіцца на перадодні другой, праўдзівай рэволюціі.**

У Таўрыдзкім палацы заседае мешаны камітэт прэдстаўнікоў ад работнікоў і салдатоў. На кожную тысячу работнікоў і на кожную роту салдатоў прыходзіцца па адным прэдстаўніку. Камітэт складаецца с 1600 членоў, ён вымагае скліканьня Установўчаго Сабраньня і каб былі адсунуты ўсе Романавы. Камітэт гэты знаходзіцца саўсім пад ўплывам соціял-дэмократоў, ён робіць вялікіе перашкоды ураду. Гэтак ён апавесьціў адозву, у якой абецае народу раздзел **вялікіх маетнасьцей.**

БАЗЭЛЬ. **Часовы урад у Пецярбурзі адставіў ад доўжнасьцей ўсіх губэрнатароў і віцэ губэрнатароў і заступіў іх прадседацелямі земств.** Паліція уступіла мейсцо міліціі.

Ясным довадам не спыніўшыхся ўнутрэнных безпарадкоў і рэволюцыйнаго руху, служаць апавешчэньне тымчасовым урадам асаднаго палажэньня ва ўсей Расеі. Паводле чутак, цяперашні урад цьвёрда пастанавіў адлажыць агульные выбары да аканчаньня вайны.

Анархістычны рух прыймае у Пецярбурзе усё выразнейшые формы: на вуліцах усюды чуваць прамовы за соціялістоў і трудавікоў і супроць тымчасоваго ураду.

Між арэштаванымі знаходзіцца і быўшый прэм'ер-міністар — Коковцэв.

ШТОКГОЛЬМ. Паводле апошніх вестак с Пецярбурга, **убіўство афіцэроў салдатамі сталося у арміі звыклай справай.** Салдаты кажуць, што маюць права забастоўкі.

З Глаўнай Кватэры падаюць, што там быў зроблены вайсковы парад, прычым нясьлі чырвоные сцягі і пеялі марсыль'езу.

ЖЭНЕВА. Парыжскіе газэты падаюць, што у Расеі будзе ешчэ цяжкае змаганьне з многа вымагаючымі соцыалістамі.

Расейскі урад паведамляе офіціяльна, што у часе непарадкоў у Балтыцкім флоце, забіты глаўнакамандуючый флотам—генерал Неперын.

ЛОНДОН. „Times“ паведамляе с Пецярбурга, што урад выдаў пастанову па якой **усе Романавы выключаюцца з учасьця у правіцельстве.**

Вялікім князём Міхайле Александравічу і Мікалаю Мікалаевічу, запрапанавалі адмовіцца: — першаму ад трону, другому ад начальстваваньня над войскамі.

Быўшый міністар фінансоў Барк,—выпушчэн на волю.

Прогрэсіст Стукловіч назначэн фінляндзкім генерал-губэрнатарам. Быўшый міністар заграмічных спраў Покровскій гэтак сама выпушчэн на волю.

Адзін ротны камандзер прасіў прыёму у міністра судоў Керэнскаго,—пры ім знайшлі рэвольвэр якім ён і застрэліўся.

КАРЛЬСКРОНА. Фінляндзкая партія незалежнасьці апавесьціла незалежнасць **Фінляндзіі ў Ваазе.**

Тэлеграмы.

Нямецкіе апавешчэньня:

19.III. Заходні тэатр:

Вечэрам штурмавалі, нашы выпробаваные палкі, лес Маланкур

і усходные склоны высаты 304 і узялі некольні французскіх акопоў шырынёй на 500 і 800 метроў з 8 афіцэрамі, 485 чалавекамі, некалькімі кулямётамі і мінамётамі. Начные контр-атакі французоў адбіты.

Усходні тэатр.

Нічога новаго.

Македонскі фронт: Бітвы між возёрамі Архіда і Прэсба і ў даліне Манастыра учора ішлі далей. Між возёрамі і на паўднёвы захад ад Манастыра французы адбіты. На поўнач ад места Манастыра, дзякуючы нешчаднаму шафаваньню войскам, яны здабылі некольні тэрыторыі. На ўсход ад возера Дойран мы прагналі англійцоў і занялі ізноў вагал Порой.

20.III. Заходні тэатр:

У пакінутай намі тэрыторыі на абапал Соммы і Оаз сутычкі пяхотных і конных кампаній. У тых мейсцох мы знішчылі ўсё, што магло-бы даць карысць ворагу у яго операціях. У закруце Іпра нашы старожы узялі 12 англійцоў. Між Ленс і Арра гарачая артылерыйская бітва. На левым беразі Маас, посьле абеду і ноччу, французы вялі ярые атакі супроць, узятых намі у іх 19 марца, пазыцій. Яны ўсюды адбіты і утрацілі 25 палонных. На палудзень ад каналу Рэйн-Рона, узято 20 французоў.

У паветравых бітвах збіта 13, а абаронными гарматамі — 2 варожые самалёты.

Усходні тэатр:

Фронт Леопольда Баварскаго: У асобных часьцях фронту баевая дзеяцельнасць. Пры Барэзіне і Стоходзе узято 25 расейцоў.

Македонскі фронт: Трываючая ужо дзевяць дзён бітва між возёрамі Архіда і Прэсба, а также на высотах на поўнач ад Манастыра, не дала французам і ўчора ніякіх карысьцей. Нашым агнём, а ў асобных мейсцох і ў рукапашнай, усе штурмы адбіты. На поўнач ад возера Дойран, некольні англіцкіх рот разагнаны артылерыйскім агнём.

21.III. Заходні тэатр.

Пры дождж і мяцеліцы мала баявой працы. Між Арра і Бэртэнкур, на паўночны-усход ад Гам і на поўнач ад Соасон, мы адагналі са стратамі мешаные воражые кампаніі.

На правым беразі Маас, у лесі Фос, адкінуты два наступленьня французоў.

Усходні тэатр:

Без выдатных выпадкоў.

Македонскі фронт: Усе атакі французоў пры Нізополі, Трнова і Растані (на заход і поўнач ад Манастыра), былі затрыманы нашым агнём і аткінуты. Нідаўна трапіўшые у рукі ворага высоты мы штурмам узялі назад. Начные спробы ворага ўзяць назад гэные высоты не удаліся. У закруце рэкі Чорнай, наш артылерыйскі агонь запаліў і скінуў воражы балён.

Аустрыяцкіе апавешчэньня.

ВЕНА 19.III. Усходні тэатр: Нічога асабліваго.

Італьянскі тэатр: На узбярэжным фронце жывая дзеяцельнасць лётчыкоў, часамі жывы гарматны агонь. У даліне Эч воражы балён абкідаў бомбамі некольні сяліб.

Палудзенна-усходні (албанскі) тэатр: Між возёрамі Архіда і Прэсба французы ізноў атакавалі дарэмна.

ВЕНА. 20. III.

На усіх трох фронтах нічога асабліваго.

ВЕНА. 21. III.

На усіх трох фронтах нічога асабліваго.

КАЛЯ ВАЙНЫ.

БЭРЛІН. 19 марца адна з нашых падводных лодак, у заходняй часьці Сяродаземнага мора, затапіла торпэдай французкі дрэдноўт. Дрэдноўт лёг на бок і затануў праз 45 мінут. Ён меў 18,000 тонн паемнасьці, скорасць у 20 марскіх міль, залогі меў 858 чалавек.

У сярэдзіне лютаго гэтага году французскі мінаносец затапіў, каля Марсэля, французкую падводную лодку, бо палічыў яе за нямецкую.

ЛОНДОН. «Truth» піша: „Нямецкае атступленьне пры рэцы Анкр, гэто самае вялікшае ваенае мастацтво, якое паказаў ня мецкі генэральны штаб у гэтай вайне".

АМСТЭРДАМ. На выпадак вайны між Амэрыкай і Нямеччынай Мэксыка ́стане паўне на старане Нямеччыны. Ва ўсім Мэксыку ідзе паспешнае рыхтаваньне да вайны.

Спісак беларускіх кніжак.

Ведаючы цану кнігі, найлепей прысылаць грошы наперад — гэтак танней каштуе перасылка.
(Кніжкі азначаные *біс* — выйшлі і лацінскімі і «рускімі» літэрамі.

I. Навуковые даступные для усіх.

		Цэна руб.	кап.
біс	Ян Баршчэўскі, першы беларускі пісменнік. Біографічны нарыс Р. Зэмкевіча	—	20
	Praktyčnye rady ab harodnictwie	—	7
	Гутаркі аб небі і зямлі з рысункамі	—	15
біс	Цукер, В. Тройцы	—	3
біс	Гутаркі аб гаспадарцы	—	3
біс	Як ратаваць уздутую жывёлу	—	3
біс	Як бараніцца ад холеры	—	1
біс	Як рабіць добрые рамовые вульлі	—	5
біс	Зямельная справа у Новай Зэляндіі	—	3
біс	Кароткая гісторыя Беларусі—Власта	—	60
	Bi Andrej Babo a mučynik	—	5
	Pčalina—żywiołka małaja a karyści daje mnoha	—	30
	Як багацеюць чэскіе селяне	—	10
	Як выбіраць дэпутатоў у Гас. Думу	—	3
	На дарозе да новаго жыцьця. А. Навіны	—	20
	Alkahol	—	2
	Rady dla małak	—	3
	Św. Jozafat Kuncewič	—	3
	Našto bielarusam gazety	—	3
	Кольні слоў аб дзявочай опратцы на Беларусі	—	10

II. Повесьці і апавяданьня прозай.

		руб.	кап.
біс	Гадалі, Э. Ожэшко	—	6
біс	Казка аб вадзе	—	3
	Архіп і Лявонка,—М. Горкаго	—	8
	У дому лепей.—Новіча	—	4
	„Маладая Беларусь". Сэрыя І-я сшытак 1-шы	1	—
	„Маладая Беларусь" „ „ сшыт. II-гі	1	—
біс	Зборнік «Нашай Нівы» № 1	—	15
біс	Зборнік «Нашай Нівы» № 2	—	20
	Амэрыканец—А. Новіча	—	10
	Бярозка і др.—Ядвігіна Ш.	—	5
	Беларускіе казкі	—	5
	Хілібартава пакута, Амфітэатрова	—	5
	Апавяданьня—Тараса Гушчы	—	10
	Abrazki — Zmitraka Biaduli	—	15
	„Маладая Беларусь". Сэр. 1-шая. Сшытак 3	1	—
	Калядная пісанка 1913 г.	—	10
	Нёманаў дар—Тараса Гушчы	—	6
	Тоўстае палена — Тараса Гушчы	—	5
	Апавяданьня — "Галубка	—	6
	Праклёнышы — Л. Гвозда	—	6
	Аб чым шэпацелі лісьця	—	6
	Стражнік.—Сцёпкі Бірыло	—	10
	Васількі. Зборнік апавяданьнеў Ядвігіна Ш.	—	30
	Родные зьвы. Зборнік апавяданьнеў. Т. Гушчы	—	60
	Ня ўсе-ж разам ягомосьці!—Апавяданьне Лесіка	—	5
	Сыгнал. Апавяданьне Гаршына	—	5
	Якім бядольны. Петры Беларуса	—	10
	Рунь. Зборнік апавяданьнеў Максіма Гарэцкаго	—	40
	Вялікодняя пісанка. Зборнік	—	30

III. Вершы.

		руб.	кап.
	Вязанка, Я. Лучыны	—	4
біс	Тарас на Парнасе	—	5
	Дзед Завала, Ядвігіна Ш.	—	5
	Адвечная песьня, абраз у XII зьявах Я. Купалы	—	20
	Песьні жальбы, Якуба Коласа	—	30
	Husłar, zbornik wierszoŭ J. Kupały	—	50
	Кацярына. Т. Шэвчэнка	—	10
	Жалейка. Зборнік вершоў, Я. Купалы	—	50
	Pan Tadeusz, A. Mickiewiča, perekł. Marcinkiewiča	—	25
	Hapon, apowieść Marcinkiewiča	—	15
	Wečarnicy, apowieści Marcinkiewiča	—	15
	Ščeroŭskije dažynki, Kupała. Marcinkewiča	—	20
	Dudka bełaruskaja, M. Buračka.	—	15
	Batrak. Jak Jurka zabahaceŭ.—Jakuba Kołasa	—	10
	Pieśni —Ciszki Hartnaho	—	15
	Сон на кургане—Янкі Купалы	—	50
	Čyžyk Bełaruski, Haljasza Leŭčyka	—	30
	Шляхам жыцьця—Я. Купалы, с партрэтам аўтора	1	25
	Вянок, зборнік вершоў М. Багдановіча	—	50
	Apawiedańnia i legiendy wieršam	—	25
	Kantyčka. Bez ahławy 10 к., u aprawe	—	15
	Прапаў чалавек і др. Якуба Коласа	—	6
	Z rodnaho zahonu—A. Ziaziuli	—	5
	Курганная кветка. Зборнік паэзій К. Буйло	—	25

Вільня, Завальная 7. Беларуская Кнігарня.

Прысылаючы грошы почтай трэба адрасаваць так: **Wilnia, Wallstrasse 7, Weisruthenische Buchhandlung, W. Lastowski.**

Друкавана у друкарні М. Кухты. Выдавецтво «Гоман». Редактар В. Ластоўскі.